

Een blik over de Grens: Profielschets Regierungsbezirk Münster

Ann-Kristin Engelhardt

Deze special van de Twente Index 2006 geeft een beknopte profielschets van de economie en arbeidsmarkt van het Regierungsbezirk Münster. Regierungsbezirk Münster is de Duitse regio aan de andere zijde van de grens met Twente. Het is vergeleken met Twente een uitgestrekte regio, die in het zuiden tot in het Ruhrgebied loopt, en in het noorden wordt begrensd door Niedersachsen.

Veel informatie over het Regierungsbezirk Münster is niet in het Nederlands voorhanden. Recente studies van onder meer de Provincie Overijssel zijn omvattender en vergelijken regio's veelal op provincie/länder niveau. Een te hoog schaalniveau voor de regio Twente.

Duitsland kent een viertraps regionale indeling: Bundesland, Regierungsbezirk, Kreis en Gemeinde. Een aantal Duitse steden heeft een speciale status en past al naar gelang de grootte en/of historie in één van deze vier regionale niveaus. Regierungsbezirke zijn het tweede regionale niveau en vergelijkbaar met Nederlandse regio's. Maar gezien de omvang hebben deze Regierungsbezirke meer weg van Nederlandse provincies of zelfs landsdelen. Door de omvang van het Regierungsbezirke Münster (2,6 miljoen inwoners) wordt in deze studie ook gegevens getoond van het derde niveau, de Kreise. Op deze wijze ontstaat een beeld van de grotere regio en deelregio's aan de andere kant van de Twents/Duitse grens.

© Bezirksregierung Münster

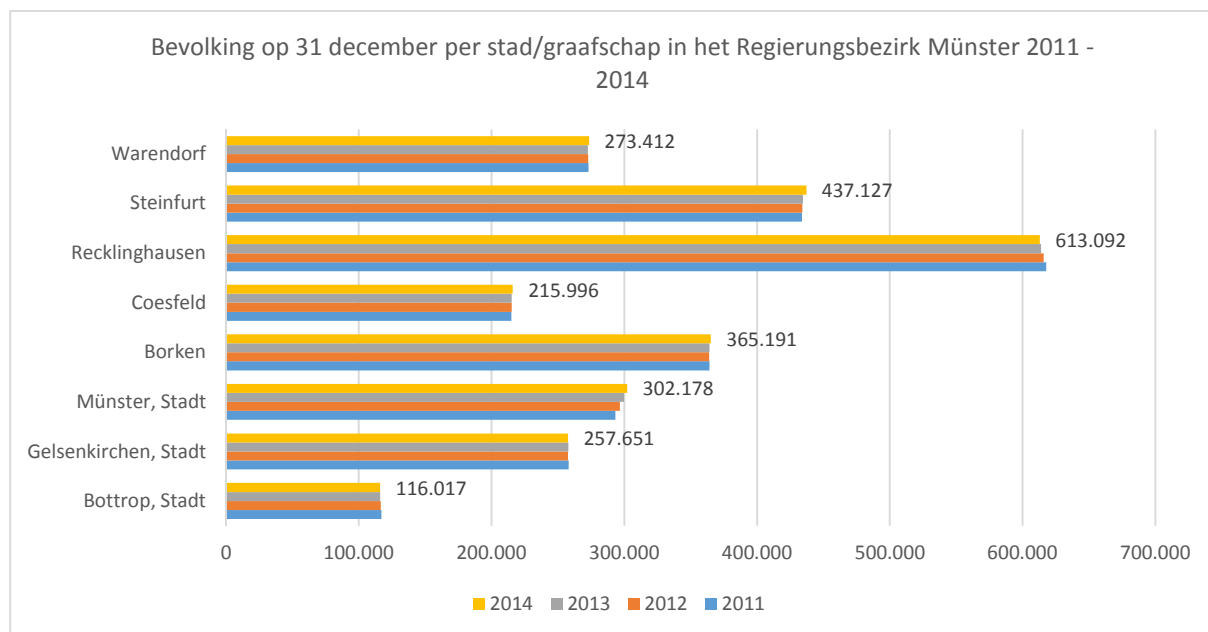
Het Regierungsbezirk Münster heeft een oppervlakte van meer dan 6.900 km² en telt ruim 2,6 miljoen inwoners. Het omvat de steden Münster, Bottrop en Gelsenkirchen en de graafschappen (of kriesen) Borken, Coesfeld, Steinfurt, Warendorf en Recklinghausen. In totaal behoren 78 steden en gemeentes en 5 graafschappen (kriesen) tot het Regierungsbezirk Münster. De Kreis Borken grenst aan Twente en de Achterhoek.

Demografie

Bevolking per 31 december per stad/graafschap in het Regierungsbezirk Münster				
	2011	2012	2013	2014
<i>Bottrop, Stadt</i>	117.074	116.498	116.055	116.017
<i>Gelsenkirchen, Stadt</i>	257.994	257.607	257.850	257.651
<i>Münster, Stadt</i>	293.393	296.599	299.708	302.178
<i>Borken</i>	364.093	363.819	364.271	365.191
<i>Coesfeld</i>	215.031	215.087	215.282	215.996
<i>Recklinghausen</i>	617.831	615.778	613.878	613.092
<i>Steinfurt</i>	433.820	434.170	434.481	437.127
<i>Warendorf</i>	272.985	272.832	272.623	273.412
Regierungsbezirk Münster	2.572.221	2.572.390	2.574.148	2.580.664

Bron: Statistisches Bundesamt 2016

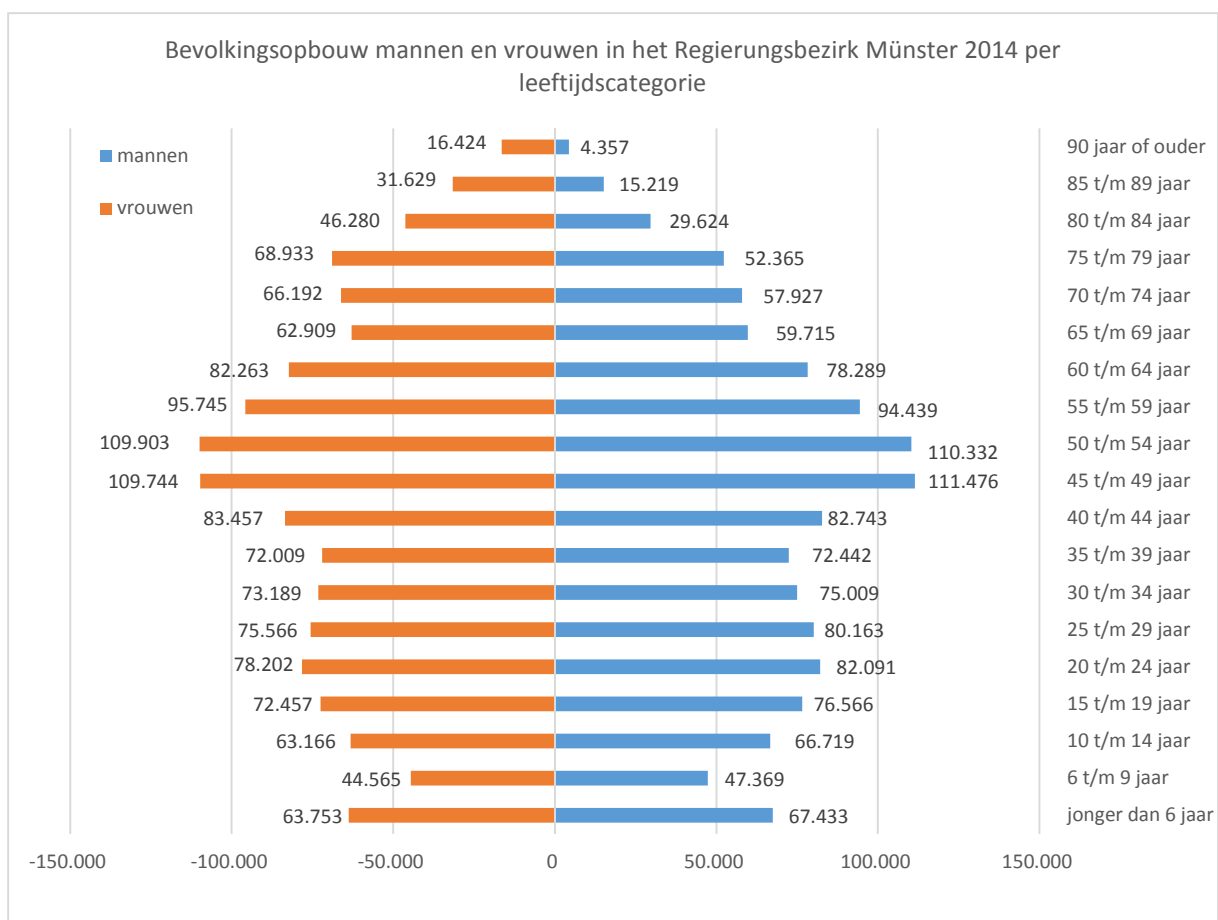
- In de periode 2011 tot 2014 is het aantal inwoners in het Regierungsbezirk Münster met 8.443 personen gestegen en ligt op 31 december 2014 bij 2.580.664 inwoners.
- De meeste mensen leven in het graafschap Recklinghausen, gevolgd door Steinfurt en Borken. Münster is met meer dan 300.000 inwoners eind 2014 de bevolkingrijkste stad in het Regierungsbezirk Münster en het aantal inwoners is met bijna 10.000 nieuwkomers (3%) sinds 2011 sterk gestegen.

Bron: Statistisches Bundesamt 2016

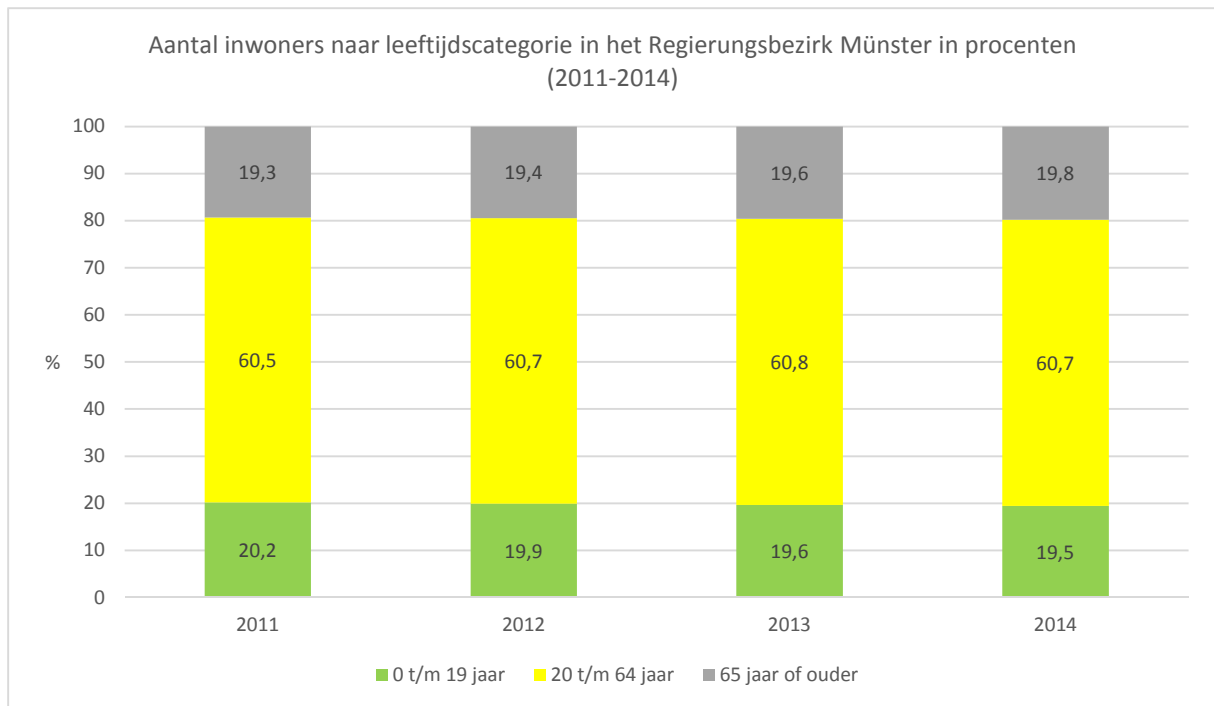
- In de steden en graafschappen dichtbij het Ruhrgebied is er sprake van een lichte daling in inwoners vergeleken met 2011.

- In verband met de Zensus 2011 – de laatste nationale volkstelling – is een vergelijking met voorafgaande jaren niet mogelijk.
- De traditionele leeftijds piramide lijkt in het Regierungsbezirk Münster meer op een “leeftijdsboom”- het begrip piramide gaat alleen nog op voor de oudere leeftijdsgroepen vanaf 45 jaar.
- De grootste leeftijdsgroep in 2014 was de categorie tussen 45 t/m 49 jaar bij de mannen en de categorie tussen 50 t/m 54 jaar bij de vrouwen.
- Opvallend is het grote aandeel vrouwen in de categorieën boven de 70 jaar; dit kan worden verklaard door het grote aantal mannen dat is omgekomen in de tweede wereldoorlog. Bij de jongere leeftijdscategorieën onder de 40 jaar is deze verhouding omgekeerd, er zijn meer jongere mannen in het Regierungsbezirk Münster dan vrouwen.

Bron: Statistisches Bundesamt 2016

- In vergelijking met de nationale ontwikkeling valt het vergrijzingspercentage in het Regierungsbezirk Münster nog mee. In de afgelopen jaren is het aandeel inwoners ouder dan 64 jaar van 19,3% in 2011 naar 19,8% in 2014 maar licht gestegen. Desondanks wordt ook in deze regio de algemene trend duidelijk dat het aandeel jongeren afneemt. Het percentage is van 20,2% in 2011 naar 19,5% in 2014 gedaald en ligt nu onder het aandeel ouderen.

Bron: Statistisches Bundesamt 2016

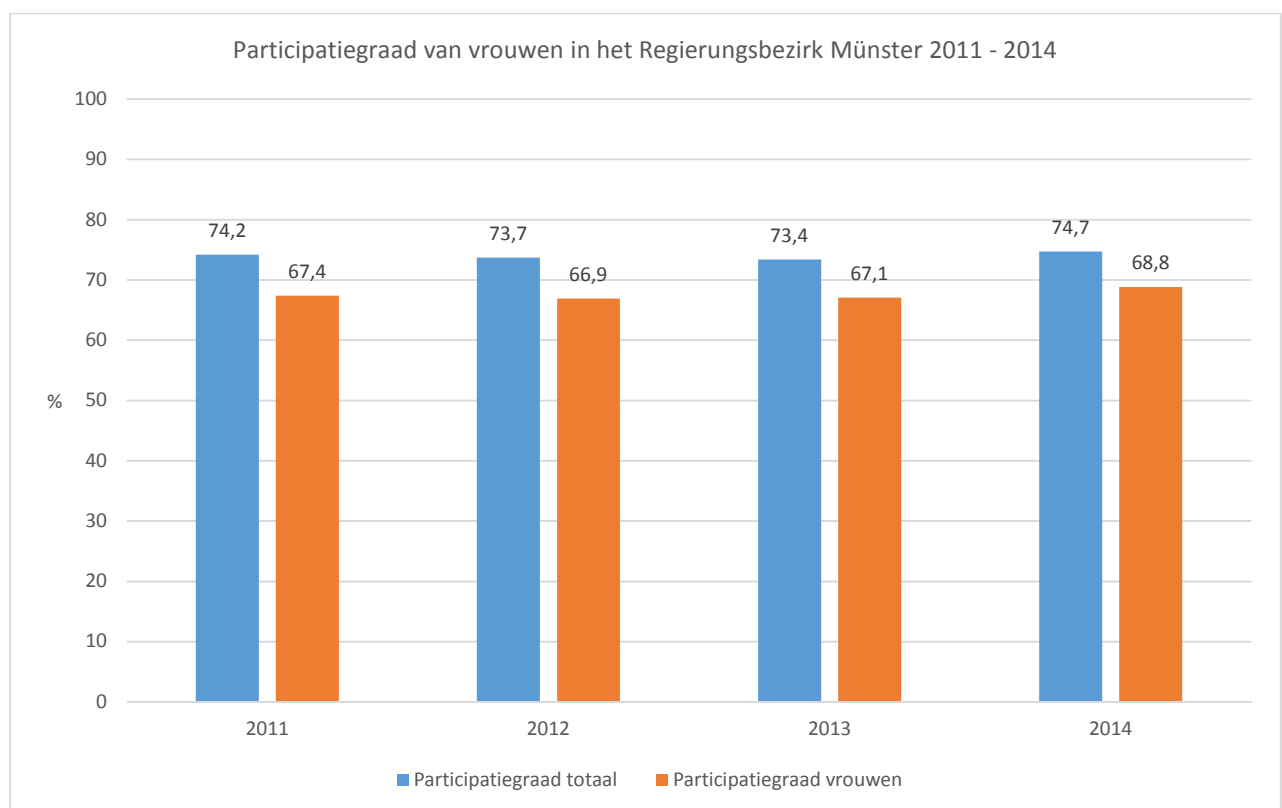
- De omvang van de potentiële beroepsbevolking in het Regierungsbezirk Münster is tussen 2011 en 2014 met bijna 12.000 (+0,7%) gestegen, van 1.555.498 naar 1.567.062 personen.

Participatiegraad

	Participatiegraad							
	totaal				vrouwen			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
<i>Bottrop, Stadt</i>	69,0	66,3	65,8	71,7	63,2	57,3	58,9	65,5
<i>Gelsenkirchen, Stadt</i>	67,3	67,6	65,7	64,1	58,7	58,9	57,2	57,5
<i>Münster, Stadt</i>	77,4	76,1	76,8	77,4	72,8	71,9	72,4	72,5
<i>Borken</i>	74,7	77,3	76,2	77,0	66,3	69,5	69,4	69,7
<i>Coesfeld</i>	79,7	78,5	77,9	79,9	71,8	71,8	71,8	76,9
<i>Recklinghausen</i>	71,1	70,8	70,7	69,9	63,7	63,7	62,8	61,6
<i>Steinfurt</i>	77,5	76,7	76,8	78,2	72,0	71,5	73,1	74,3
<i>Warendorf</i>	77,2	76,4	77,1	79,1	70,7	70,6	71,4	72,7
Regierungsbezirk Münster	74,2	73,7	73,4	74,7	67,4	66,9	67,1	68,8

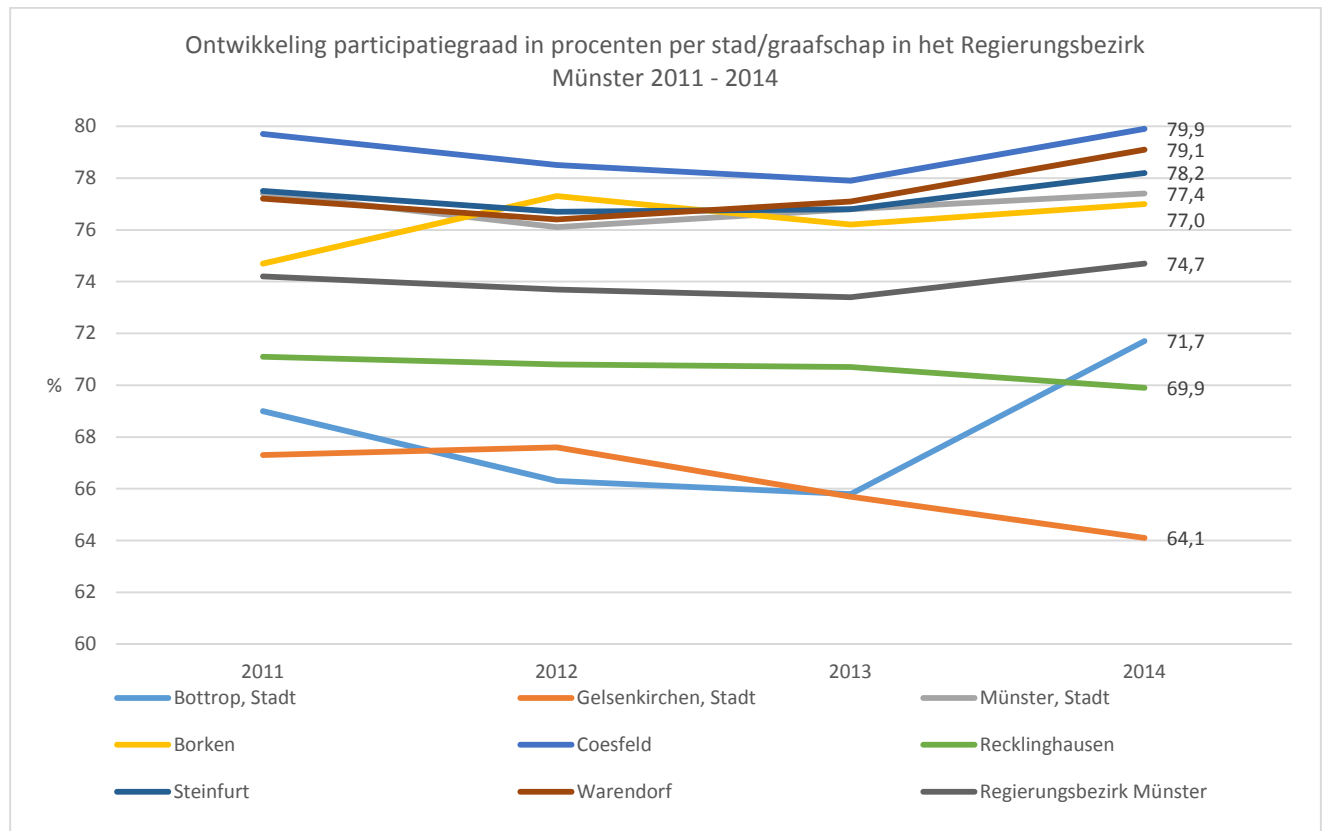
Bron: IT.NRW 2016

- De participatiegraad (het deelnemingspercentage) van mannen en vrouwen samen ligt in het Regierungsbezirk Münster in 2014 op 74,4%, waarbij de participatiegraad van vrouwen met 68,8% lager is.
- In de laatste jaren is er sprake van een stagnatie in het deelnemingspercentage in het Regierungsbezirk Münster; vergeleken met 2011 groeide het deelnemingspercentage nog maar licht.

Bron: IT.NRW 2016

- De participatiegraad per stad/graafschap in het Regierungsbezirk Münster verschilt sterk van elkaar en laat ook een geografische spreiding zien; terwijl de steden dichtbij het Ruhrgebied (Bottrop 71,7%, Gelsenkirchen 64,1% en graafschap Recklinghausen 69,9%) in 2014 duidelijk onder het regionale gemiddelde liggen, kennen de kriesen aan de Nederlandse grens een hogere participatiegraad.
- In 2014 heeft het graafschap Coesfeld met 79.9% het hoogste deelnemingspercentage.

Bron: IT.NRW 2016

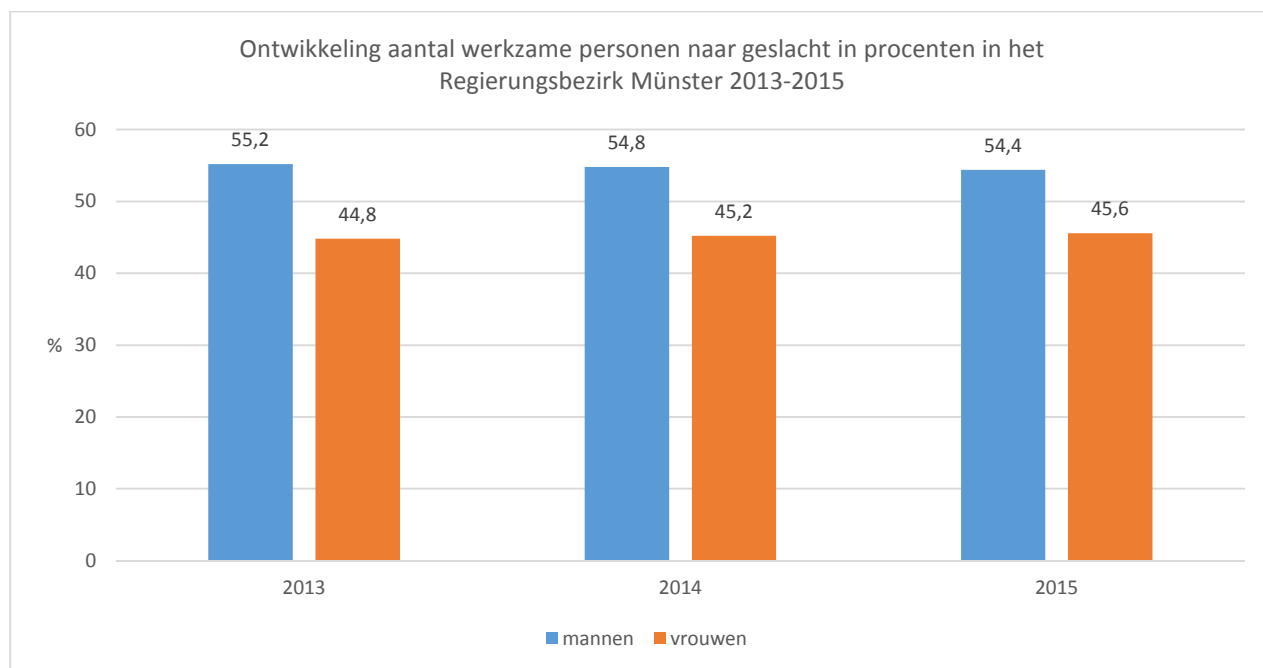
- Vergeleken met 2013 is de participatiegraad (met uitzondering van Recklinghausen, met een lichte en Gelsenkirchen met een sterke afname van -1,7%) in het Regierungsbezirk Münster gestegen.
- Daarbij groeide het deelnemingspercentage vooral in het graafschap Coesfeld met 2% ten opzichte van het voorafgaande jaar.

Werkzame personen

Ontwikkeling werkzame personen naar geslacht in het Regierungsbezirk Münster 2013-2015									
	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
<i>Bottrop, Stadt</i>	32.151	32.120	32.474	18.866	18.534	18.506	13.285	13.586	13.968
<i>Gelsenkirchen, Stadt</i>	77.024	76.940	77.674	41.462	41.000	41.023	35.562	35.940	36.651
<i>c</i>	152.589	156.217	159.621	77.277	78.723	80.152	75.312	77.494	79.469
<i>Borken</i>	130.484	133.223	137.532	78.365	79.534	81.314	52.119	53.689	56.218
<i>Coesfeld</i>	61.311	63.083	65.194	33.046	33.838	34.777	28.265	29.245	30.417
<i>Recklinghausen</i>	154.745	157.789	159.808	81.834	82.936	83.398	72.911	74.853	76.410
<i>Steinfurt</i>	140.757	144.168	149.222	79.321	80.561	82.938	61.436	63.607	66.284
<i>Warendorf</i>	84.581	85.972	88.214	49.861	50.283	51.194	34.720	35.689	37.020
Regierungsbezirk Münster	833.642	849.512	869.739	460.032	465.409	473.302	373.610	384.103	396.437

Bron: IT.NRW 2016

- De afgelopen jaren is het aantal werkzame personen in het Regierungsbezirk Münster sterk gestegen. Waren er in 2013 hier nog 833.642 personen werkzaam, eind 2015 is dit aantal naar 869.739 gestegen.
- Ten opzichte van het jaar 2014 is het aantal werkzame personen in het Regierungsbezirk Münster in 2015 met 2,4% gegroeid.
- Daarbij is er sprake van een groei in het aantal werkzame personen in alle steden en graafschappen in het Regierungsbezirk Münster. Vooral de grensregio's Coesfeld, Borken en Steinfurt groeiden in 2015 met meer dan 3% ten opzichte van het voorafgaande jaar.

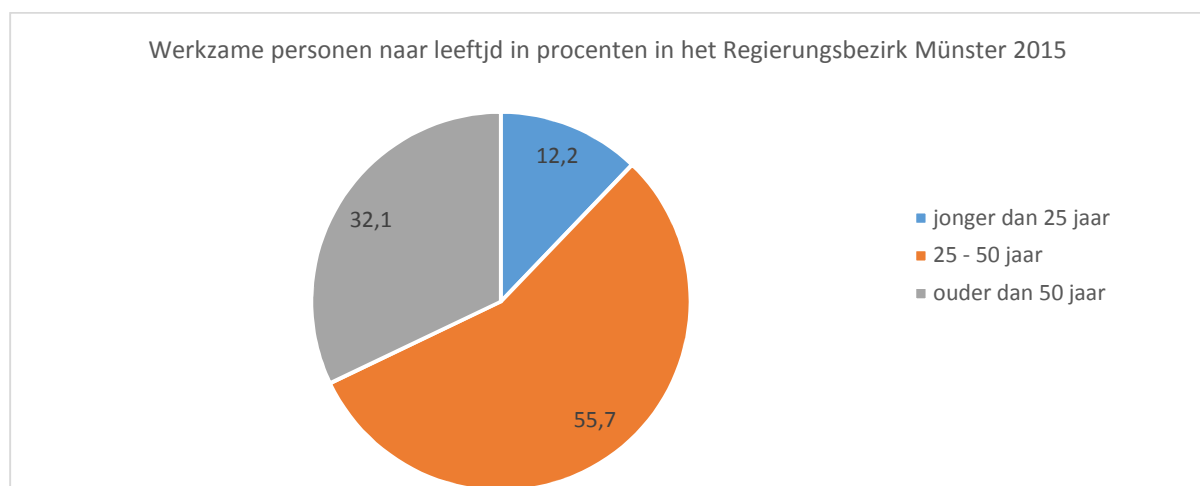
Bron: IT.NRW 2016

- In de periode 2013 tot 2015 is het aandeel werkzame mannen in het Regierungsbezirk Münster licht gedaald van 55,2% naar 54,4%, terwijl het aandeel werkzame vrouwen licht gestegen is van 44,8% naar 45.6%.

Werkzame personen naar leeftijd in het Regierungsbezirk Münster 2015				
	jonger dan 25 jaar	25 - 50 jaar	ouder dan 50 jaar	totaal
<i>Bottrop, Stadt</i>	3.803	18.640	10.031	32.474
<i>Gelsenkirchen, Stadt</i>	8.602	42.910	26.162	77.674
<i>Münster, Stadt</i>	16.839	93.776	49.006	159.621
<i>Borchen</i>	20.051	75.639	41.841	137.531
<i>Coesfeld</i>	8.673	35.919	20.602	65.194
<i>Recklinghausen</i>	18.957	87.228	53.623	159.808
<i>Steinfurt</i>	18.475	82.600	48.147	149.222
<i>Warendorf</i>	10.429	48.074	29.711	88.214
Regierungsbezirk Münster	105.829	484.786	279.123	869.738

Bron: IT.NRW 2016

- In 2015 is het aandeel werkzame personen tussen 25 en 50 jaar met 55,7% de grootste groep. Ruim een derde van de werkzame personen in het Regierungsbezirk Münster is ouder dan 50 jaar en 12,2% is eind 2015 jonger dan 25 jaar.
- In de periode 2013 tot 2015 is het aandeel werkzame personen jonger dan 25 jaar en tussen 25 en 50 jaar met -0,4% en respectievelijk -1,7% licht gedaald; daar tegenover staat een stijging van 2,1% van het aandeel oudere werkzame personen.

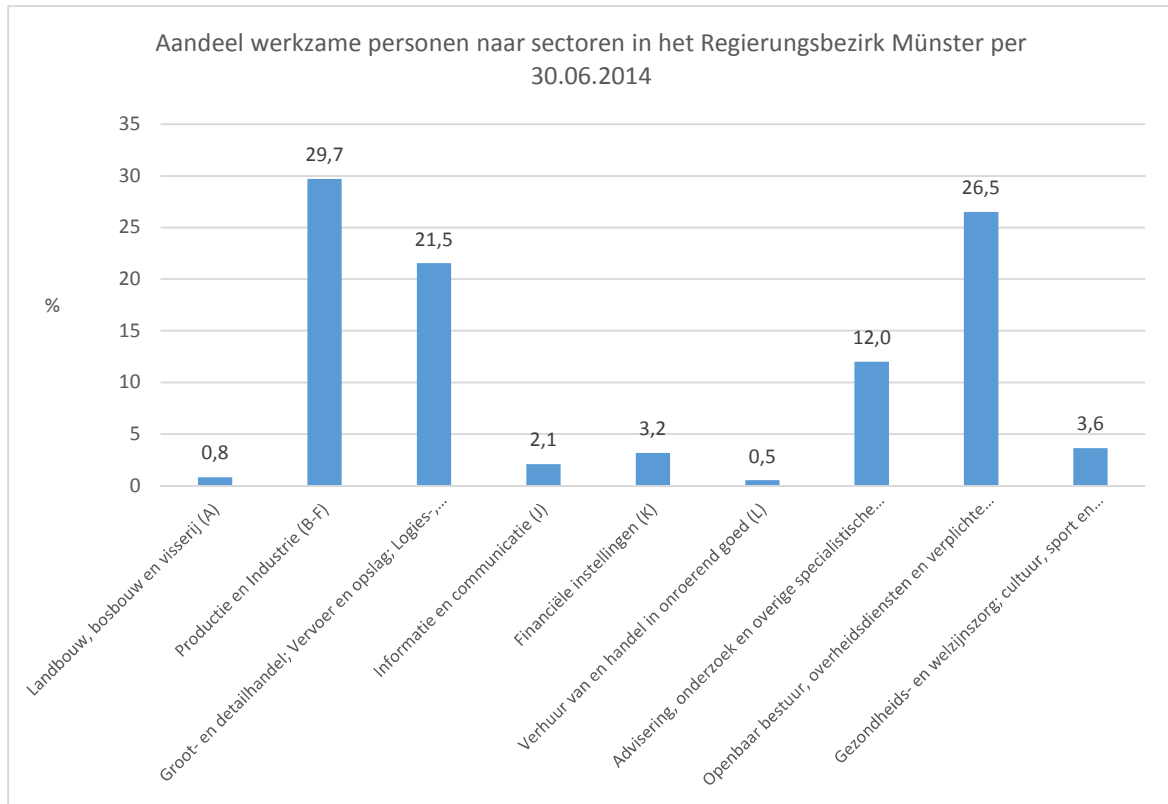

Bron: IT.NRW 2016

- In 2014 zijn in het Regierungsbezirk Münster de meeste mensen werkzaam in de sectoren productie en industrie (29,7%), openbaar bestuur en overheidsdiensten (26,5%) en groot- en detailhandel (21,5%).

- In de agrarische sector en de vastgoedsector is het aandeel met 0,8% en 0,5% in 2014 in het Regierungsbezirk Münster relatief klein.

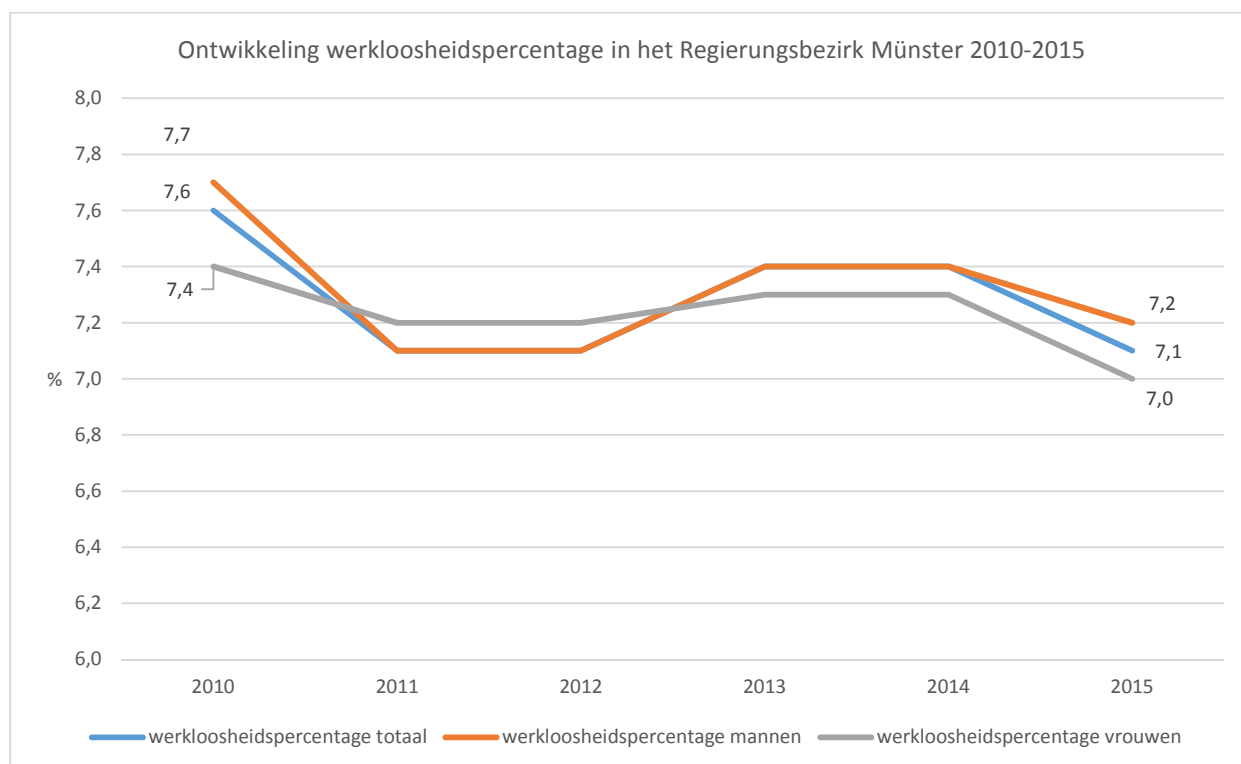
Bron: IT.NRW 2016

Werkloosheid

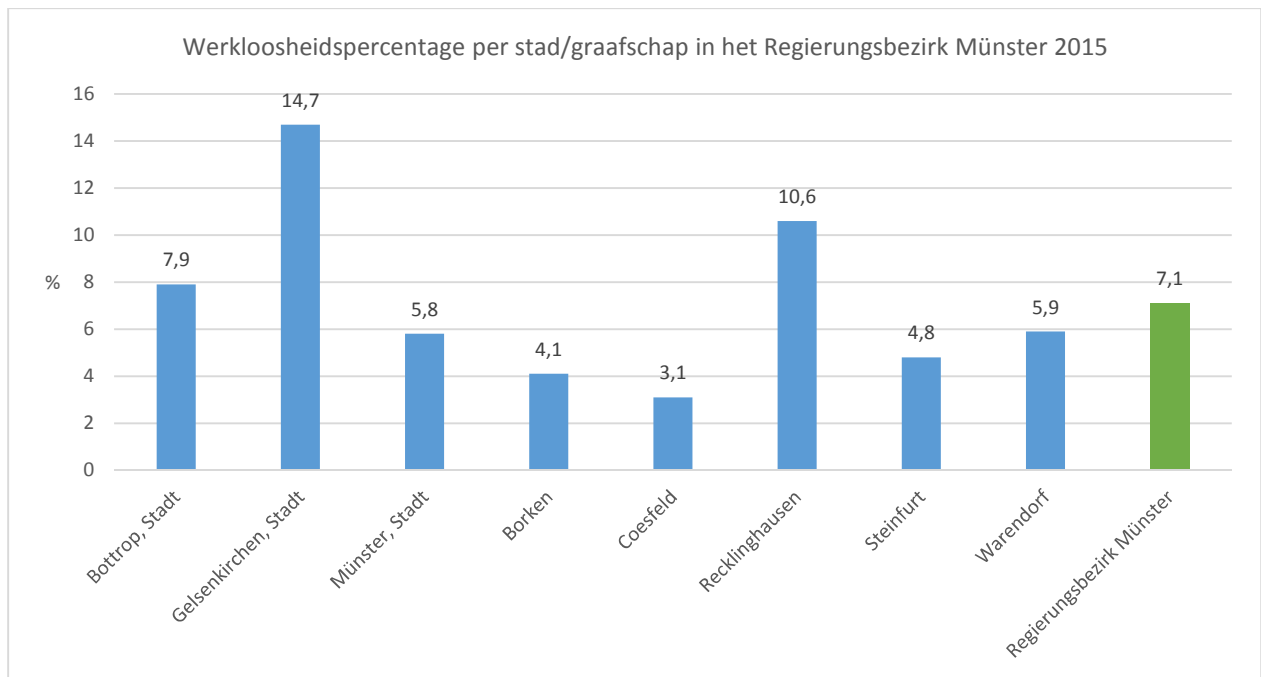
Werkloosheidspercentage						
	%					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Bottrop, Stadt</i>	8,6	8,5	8,7	8,9	8,5	7,9
<i>Gelsenkirchen, Stadt</i>	14,4	14,2	14,3	14,4	14,7	14,7
<i>Münster, Stadt</i>	6,0	5,9	6,1	6,0	6,0	5,8
<i>Borken</i>	5,1	4,2	4,2	4,3	4,4	4,1
<i>Coesfeld</i>	3,9	3,2	3,1	3,4	3,4	3,1
<i>Recklinghausen</i>	11,2	10,7	10,7	11,1	11,0	10,6
<i>Steinfurt</i>	5,0	4,6	4,5	4,9	4,9	4,8
<i>Warendorf</i>	6,2	5,4	5,5	5,9	5,9	5,9
Regierungsbezirk Münster	7,6	7,1	7,1	7,4	7,4	7,1

Bron: IT.NRW 2016

- In 2015 is het werkloosheidspercentage in het Regierungsbezirk Münster 7,1%, waarbij het aandeel werkloze mannen met 7,2% iets boven en het aandeel werkloze vrouwen met 7,0% net onder het regionaal gemiddelde ligt.
- Er is sprake van een daling van het werkloosheidspercentage in het Regierungsbezirk Münster in 2015 vergeleken met 2010.

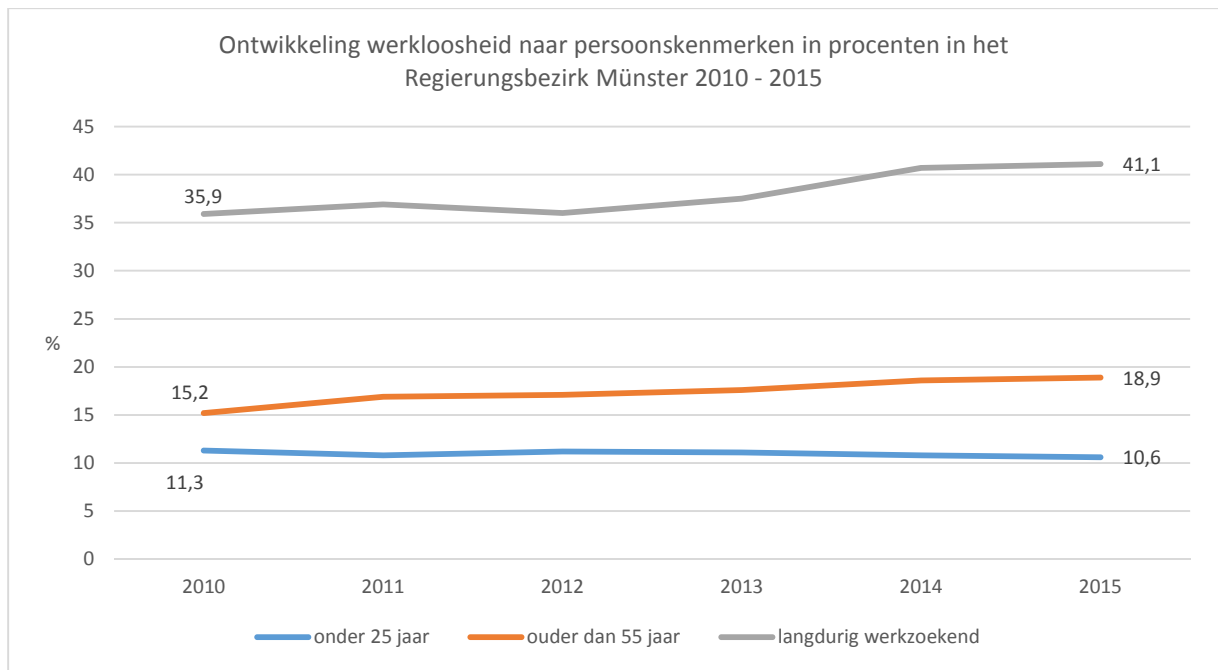

Bron: IT.NRW 2016

Bron: IT.NRW 2016

- Het werkloosheidspercentage binnen de steden en gemeenten in het Regierungsbezirk Münster verschilt in 2015 nog sterk. De steden en graafschappen dichtbij het Ruhrgebied vertonen de hoogste percentages, Gelsenkirchen met 14,7% een meer dan twee keer zo hoog cijfer als het regionaal gemiddelde. Ook het graafschap Recklinghausen heeft in 2015 met 10,6% een relatief hoog werkloosheidspercentage.
- De graafschappen dichtbij de Nederlandse grens vertonen allemaal een werkloosheidspercentage onder de 5%, waarbij Coesfeld met 3,1% het laagste aandeel werkloze personen in 2015 heeft.

Bron: IT.NRW 2016

- In de periode 2010 tot 2015 is het werkloosheidspercentage van langdurig werkzoekenden in het Regierungsbezirk Münster van 35,9% naar 41,1% gestegen.
- Ook het aandeel werkzoekenden ouder dan 50 jaar is in dezelfde periode met 3,7% van 15,2% in 2010 naar 18,9% gestegen.
- Daar tegenover staat het aantal jeugdwerklozen; in 2010 waren 11,3% onder de 25 jaar werkzoekend, in 2015 is dit percentage 10,6%.

Regierungsbezirk Münster en Twente vergeleken

Op basis van de verzamelde statistieken kan een vergelijking gemaakt worden tussen Regierungsbezirk Münster en de regio Twente. In onderstaande tabel is een aantal kenmerken van beide regio's met elkaar vergeleken. Tevens zijn de kengetallen opgenomen van de deelgebieden die het dichtst bij Twente liggen. Naar omvang gekeken lijken deze deelregio's een meer gelijkwaardige vergelijkingsbasis te vormen dan het Regierungsbezirk als geheel.

Het Regierungsbezirk Münster telt veel meer inwoners dan Twente. Qua grootte ligt het tussen de Provincie Overijssel (1.144.000 inwoners) en het landsdeel Oost (3.583.000 inwoners) in. De afzonderlijke Kreisen/stadt zijn naar aantal inwoners gekeken een stuk kleiner in vergelijking met Twente.

De bevolking van Regierungsbezirk Münster telt bijna een procentpunt meer 65+-ers dan Twente. Kreis Borken en Stadt Münster, met een universiteit en hogeschool, hebben een jongere bevolking.

Als het aantal werkzame personen per 1.000 inwoners wordt uitgedrukt valt op dat in Twente beduidend meer personen werken. Ruim eenderde meer dan in Regierungsbezirk Münster, 461 versus 337. Stadt Münster is – net als vrijwel elke grote stad – een banenmagneet met 528 banen per 1.000 inwoners.

Vergelijking Regierungsbezirk Münster en de regio Twente.

	Twente	Rb Münster	Kreis Borken	Kreis Steinfurt	Kreis Coesfeld	Stadt Münster
Aantal inwoners (2014)	626.525	2.580.664	365.191	437.127	215.996	302.178
Waarvan ouder dan 64 jaar	18,9%	19,8%	18,0%	19,2%	19,4%	17,0%
Aantal werkzame personen (2015)	288.670	869.739	137.532	149.222	65.194	159.621
Per 1.000 inwoners	461	337	377	341	302	528
Werkgelegenheidsontwikkeling 2014 - 2015	0,9%	2,4%	3,2%	3,5%	3,3%	2,2%
participatiegraad (bruto, 2014) ^{*)}	69,4%	74,4%	77,0%	78,2%	79,9%	77,4%
Werkloosheidspercentage	7,2%	7,1%	4,1%	4,8%	3,1%	5,8%
Jeugdwerkloosheid ^{**)}	11,7%	10,6%				

^{*)} NL: 15-75 jaar, D: 15-65 jaar

^{**)} NL: 15-27 jaar, D: 15-25 jaar

Ondanks het lager aantal werkzame personen ligt de bruto participatiegraad (werkenden en werklozen) in Regierungsbezirk Münster 5% hoger dan in Twente. Deels wordt dit verklaard door de afwijkende leeftijdsdefinitie. In Nederland worden personen tot 75 jaar die willen en kunnen werken meegerekend, in Duitsland hanteert men nog de oude definitie tot 65 jaar. Maar dit verklaart maar een klein deel van de hogere percentage. Immers zijn er weinig personen boven de 64 jaar die daadwerkelijk werken of willen en kunnen werken. De pendel naar het Ruhrgebied, als grote

werkgelegenheidsconcentratie, verklaart de hoge participatiegraad in combinatie met het lage aantal banen per 1.000 inwoners. Paul Benneworth en Willem-Jan Velderman (Univeriteit Twente) geven inzicht in het sociaal ondernemerschap in Twente.

Ondanks de grote verschillen in participatiegraad is het werkloosheidspercentage in beide regio's vergelijkbaar. Wel zijn er in het Regierungsbezirk Münster grote regionale verschillen (zie ook hierboven). Twente kent in vergelijking met het Regierungsbezirk een hoger jeugdwerkloosheidspercentage. Het ligt meer dan een procentpunt hoger.

Als regionaal vergelijkingsgebied lijkt het Regierungsbezirk Münster een maat te groot voor een benchmark voor Twente. De dichtbij gelegen kreisen bieden – naar inwoneraantal - een meer gelijkwaardige en interessante vergelijkingspartner.

De auteur

Ann-Kristin Engelhardt is sinds 2010 als onderzoeker werkzaam bij het Kenniscentrum Leefomgeving Saxion University of Applied Sciences. Daar houdt ze zich voornamelijk bezig met projecten omtrent de regionale ontwikkeling van de regio Twente, ze is onder andere betrokken bij de Twente Index en het monitoren van de Twentse start-ups.